

In het merendeel der gevallen kunnen de bezwaren ondervangen worden door een assistent uit te lenen en de cliënt er uitdrukkelijk op te wijzen, dat deze assistent tijdelijk moet worden beschouwd als personeel van de cliënt, en de hem opgedragen werkzaamheden buiten verantwoordelijkheid van de accountant zullen vallen. De desbetreffende assistent dient dan niet te worden ingeschakeld in de controle over de periode, waarover hij assistentie heeft verleend.

Werkt de accountant zonder assistenten en is vorenstaande oplossing dus uitgesloten, dan zal hij zoveel mogelijk de door hem opgestelde cijfers direct moeten controleren en duidelijk moeten laten uitkomen, in hoeverre hij voor de geproduceerde cijfers wel of geen verantwoordelijkheid kan aanvaarden.

2. Continuele assistentie.

Hoewel het voor de kleine onderneming rationeel kan zijn die onderdelen van de administratie, waarvoor zijn personeel niet de vereiste comptabele kennis bezit, te laten bijhouden door de accountant, is het m.i. de vraag of dit van de zijde van de accountant toch niet in vele gevallen irrationeel moet worden geacht. Meestal zal door aanstelling van een avondboekhouder of door het opdragen van deze werkzaamheden aan een administratiekantoor een betere oplossing mogelijk zijn. Mede met het oog op jonge accountants, die zich pas gevestigd hebben, is een verbodsbepaling m.i. echter niet gewenst.

Voorzoverre afzonderlijke assistenten, die niet bij de controle worden ingeschakeld, met deze assistentie kunnen worden belast, zouden de bezwaren ten dele worden ondervangen. Veelal is deze oplossing echter niet goed mogelijk.

T.a.v. het opmaken van de jaarrekening kunnen de bezwaren tot een minimum worden teruggebracht, als deze niet aan de cliënt wordt overhandigd, voordat alle controlewerkzaamheden zijn verricht. Ook art. 13 van het Reglement van Arbeid behoeft hier geen moeilijkheden te bieden.

T.a.v. het verlenen van assistentie bij het opstellen van begrotingen, winstoverzichten en calculaties enz. verwijs ik naar mijn opmerkingen sub „incidentele assistentie”, laatste alinea.

Ik meen met het bovenstaande voldoende stof te hebben gegeven tot een discussie over de vele interessante vraagstukken, welke bij het onderwerp „de accountant en de kleine onderneming” aan de orde dienen te worden gesteld.

SUMMARY

After some introductory remarks, in which the problems are stated which arise out of any engagement for the accountant the question is reviewed according to what criteria, in the scope of this article, the classification according to small, medium sized and big enterprises will have to be made. Number of workmen, size of capital, amount of wages

and suchlike are rejected as useless for this purpose. Extensive reasons are given for the usefulness of the following criteria:

- a. the measure in which the division of duties can be carried through.
- b. the measure of imperfection in the management.

It is stated that it is a characteristic of the small enterprise that it is practically impossible to improve the organization of the accounts and the recordkeeping in such a way that the objective of the audit i.e. to form an opinion on the correctness of the annual accounts, becomes attainable.

Item b puts the small businessman in greater need of the advices of the accountant on which however it is more difficult for him to form an independent opinion, which again may prejudice the independence of the opinion of the accountant.

The above clears the way for a detailed statement of the problems and for the answering of the questions with reference to them.

The following problems are discussed with reference to the small enterprise:

1. The nature of the services expected from the accountant.
2. The acceptability of the audit of the annual accounts.
3. The difference in the nature and the extent of the work to be done with a small, a medium-sized and a big enterprise.
4. The risk to the independence of the judgement of the accountant.
5. The responsibility of the accountant, who also assists in the keeping of the accounts.

Some of the main conclusions which the writer draws with regard to the above questions are mentioned here:

ad. 1. There are no specific differences in comparison with the non-small enterprises. The accents and the frequency of certain services however show a deviation: Dominant will be — with a view to taxation — the opinion on the correctness of the annual accounts. Moreover the acquiring of a basis for dismissal of the personnel and the guarding of the correctness of the accounts and of the information given to the enterpriser from the latter will in the case of the small enterprise constitute proportionately more frequent objectives. The consulting task of the accountant will be important.

ad. 2 There will certainly be enterprises of which the audit of the accounts is unacceptable because it is *a priori* certain that the objective: an unqualified certificate cannot be attained. A possible negative or qualified certificate is not an acceptable alternative.

Extensively the problem is discussed whether in cases where an audit of the annual accounts is unacceptable there is room for a general audit. It is pointed out that there is no consensus of opinion on this in professional circles. The writer mentions six conditions that have to be satisfied for a general audit to be acceptable.

ad. 3. There are no differences in principle in the extent of the work in the opinion of the writer. In small enterprises however

- a. additional work may have to be done by the accountant in view of the gaps and the imperfections in the internal control.

- b. the work will not be limited to the audit of the annual accounts.

- c. test checks will be more extensive and may even tend towards a complete check.

ad. 4. The danger that the independence of judgement of the accountant will suffer is not imaginary. Several circumstances evoke this

danger. In the small enterprises the accountant gives more advice often by word of mouth and frequently in a situation in which also aspects which do not lie in the field of his expert knowledge have to be considered. The confidence which he enjoys from the side of the employer favours the tendency of the latter to refrain from judging for himself. A differentiation between the consulting and the auditing function will however meet with practical difficulties.

ad. 5. Through the combination of the work as an auditor and as a bookkeeper it becomes difficult to define the responsibility. What is „bookkeeping work” may be estimated as „audit work”. The giving of assistance should therefore be refrained from as much as possible, though there are situations where the most rational solution is found in the assistance given by the accountant. This unavoidable assistance may be incidental or continual.

The difficulties may sometimes become less if the accountant makes use of an employee for the giving of the unavoidable administrative assistance who for the time being is put on the pay-roll of the client and who is not engaged in the audit.

RESUME

Après quelques remarques préliminaires précisant les problèmes qui se posent à l'expert-comptable chaque fois qu'il reçoit une mission, l'auteur examine le choix des critères de classification des entreprises en petites, moyennes et grandes entreprises. Vul le thème de l'étude, les critères usuels tels que: nombre d'ouvriers employés, volume des capitaux, chiffres d'affaires, montant des salaires payés, etc. ne conviennent pas et sont par conséquent rejetés. L'auteur expose ensuite les raisons pour lesquelles les critères ci-après doivent être retenus:

- a. les possibilités de la division du travail;
- b. le degré d'imperfection dans le gouvernement de l'entreprise.

Est caractéristique pour la petite entreprise le fait qu'il est pratiquement impossible d'améliorer l'organisation comptable (y compris le contrôle interne), de telle manière que le but du contrôle par l'expert-comptable: éprouver la sincérité des comptes annuels, puisse être atteint.

A cause de l'imperfection du gouvernement, le petit entrepreneur a un plus grand besoin des conseils de l'expert-comptable. Cependant, cet entrepreneur ne sera pas tout à fait capable de juger avec compétence le bien-fondé de ces conseils, circonstance qui est de nature à compromettre l'indépendance de l'expert-comptable.

Cela précisé, l'auteur peut aborder en détail le problème des rapports entre l'expert-comptable et la petite entreprise. Les questions suivantes sont étudiées successivement:

1. la nature des services attendus de l'expert-comptable;
2. la recevabilité d'une mission de contrôle des comptes annuels;
3. la différence dans la nature et l'extension des travaux à effectuer dans les petites, moyennes et grandes entreprises;
4. les possibilités de la mise en danger de l'indépendance de l'expert-comptable;
5. la responsabilité de l'expert-comptable qui donne aussi son assistance à la tenue de la comptabilité.